
L'ESCUPTOR PERE JOU I LES SEVES INTERVENCIONS A SANT JOAN DE LES ABADESSES

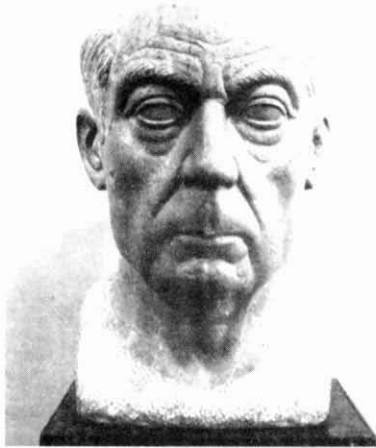
FLORENCI CRIVILLÉ I ESTRAGUÉS

El propòsit que guia el present treball no és altre que el de contribuir, en cert aspecte, a la revaloració d'un d'aquells artistes dels quals, tot i reconeixent llur categoria, no hem tingut prou en l'estima que es mereixen.

En aprofundir —ni que sigui mínimament— en el tema, no faig sinó retre un petit homenatge a una persona que, apassionada per la professió que trià, va saber viure-la intensament, cosa que el conduiria a deixar-nos el testimoni d'una feina ben feta al llarg dels anys.

L'HOME I L'OBRA

Pere Jou i Francisco va néixer al barri de Gràcia, a Barcelona, el 3 de novembre de 1891. De ben jove començà a treballar en l'ofici de fuster-ebenista, feina que combinava amb classes nocturnes d'escultura a l'"Ateneo Obrero de Gracia", sota el guiatge de Pau Gargallo, qui aviat s'adona de les qualitats del seu alumne i li proposa que l'ajudi en les aplicacions escultòriques que està fent a l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau. Quan el professor se'n va cap a París, Jou inicia els cursos de Llotja, on tindrà un altre reputat mestre: Venanci Vallmitjana.

Pere Jou. Autoretrat

Mentre es feia la reconstrucció del palau de Maricel, a Sitges, algú recomanà Jou a Miquel Utrillo –que hi dirigia les obres–. Es tractava de fer unes petites labors complementàries; de seguida, però, li plantejaren un treball més rellevant: executar els prop de cinquanta capitells de les portes i finestres, deixat a la seva lliure inspiració.

A partir d'aquest primer contacte obraria a la vila marinera diferents peces. El fet és que Jou, que arribava a Sitges per treballar-hi tan sols uns mesos, posaria arrels a la població. S'hi casà i va construir-se aquí la casa familiar a més de participar també en la vida local; com a membre del “Cau Ferrat”, per exemple.

Entre el gran nombre d'obres que produí caldria destacar un brollador de pedra a Pruit, unes mènsules i uns relleus per a l'església de Newport (als E.E.U.U.), certes estàtues destinades a mausoleus, uns altars per a Poblet... A Barcelona, l'escut del frontispici de la Casa de Correus, un Sant Josep –tallat en fusta– per al convent dominicà d'Horta, la fatxada del grup escolar “Collaso i Gil”, part de la decoració del Pavelló de la Ciutat –a l'Exposició Internacional del 1929– el Sant Francesc d'Assís amb el llop que es troba al parc zoològic, etc. A part, els dos treballs que motiven aquestes notes.⁶

Intervingué en diverses exposicions col·lectives i individuals. El 1951 presentava al Saló de Tardor de Barcelona l'obra “Simó Pescador”, esculpida directament en pedra de Sitges, que obtingué el

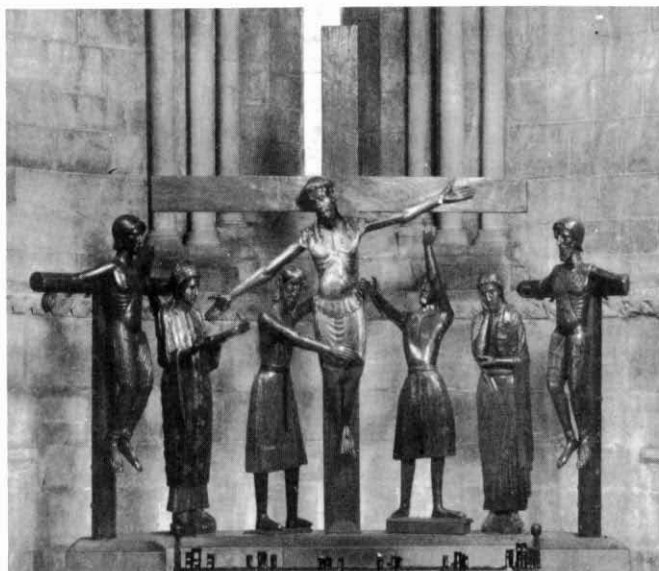
màxim guardó i que avui podem admirar al Museu d'Art Modern.

Jou treballà bàsicament la pedra, la fusta i el fang (motlle dels bronzes), sempre de dret, sense cap esbós preliminar. El seu estil, d'un noucentisme de caràcter arcaïtzant i amb fondo sentit del volum, segueix –divergint-ne en els lògies matisos–, la doctrina mediterrània de Maillol.

Cal esmentar que exercí durant una vintena d'anys el magisteri a l'Escola Massana. Retirat de les normals activitats, passà el darrer temps de la seva vida perfilant el fris del Casino Prado, a Sitges, –que ell mateix havia iniciat al 1920–. L'obra restaria sense terminar ja que, el 19 d'abril de 1964 i després d'una llarga malaltia, morí al poble que tant estimava.

LES RESTAURACIONS DE SANT JOAN DE LES ABADESSES

Quan el senyor Jaume Espona i Brunet resolgué d'emprendre i costejar la reconstrucció del monestir santjoanenc, va escollir per a l'acompliment de tan magne propòsit l'arquitecte Raimon Duran i Reynals, amb qui es compenetrava molt bé. Els unia, per damunt de tot, el comú bon gust i una profunda afeció per l'art.

“El Santíssim Misteri de Sant Joan de les Abadeses”

En el moment de plantejar-se quin dels artistes contemporanis podria assumir més encertadament les recostitucions escultòriques que pensaven dur a terme, qui seria capaç de vibrar amb l'esperit dels temes, coincidiren a oferir la compromesa labor a Pere Jou. Els semblà –i no s'equivocaren– que la seva tècnica, unida a l'experiència i al respecte pels motius a tractar, el feien ser el creador idoni per a ocupar-se d'aquelles dificultoses comeses.

“EL SANTÍSSIM MISTERI”

L'any 1936, durant els primers dies de la guerra civil, el magnífic grup escultòric en fusta policromada conegut pel “Santíssim Misteri de Sant Joan de les Abadesses” (s. XIII), va estar a punt de ser cremat a mans dels iconoclastes. Gràcies a l'oportuna i enèrgica intervenció del Dr. Soler i Pla, la Generalitat de Catalunya aconseguí aturar el desastre i es féu càrrec de la seva custòdia. Malauradament, però, havia estat ja incinerada la figura del Bon Lladre. Per Jou seria –el 1953– l'artífex de la fidel reproducció de la talla desapareguda. El treball, executat a Sitges, l'hagué de basar en fotografies de l'original i en descripcions orals. Posant en joc la seva provada destresa, va atènyer uns resultats excel·lents. La confiança dels patrocinadors es vegé recompensada; Jou

Data i nom de l'artista al revers de la creu.
(foto: R. Serrat)

“El Bon Lladre”, escultura de Pere Jou

havia viscut cada cop d'eina, cada centímetre de meticulosa labor. Sant Joan tornava a tenir altra volta complet el seu Davallament.

El mateix any, el nostre artista treballà en uns models de capitells per al monestir i el Sr. Espona li adquiria un Sant Francesc de Paula i una figureta de bronze "La mare".

SANTA MARIA LA BLANCA

El famós retaule gòtic, en alabastre, de Santa Maria la Blanca és una altra peça excepcional a contemplar dins la basílica abadessenca. Es divideix en un total de divuit compartiments, de disposició simètrica. Són obrats a mig relleu i reproduïxen passatges de la infantesa de Jesús i efígies de profetes.

Col·locat inicialment a l'absis central, al segle XVIII el desmuntaren i van desar-ne els fragments. La imatge de la Verge amb el Nen, d'exquísida factura, l'allotjarien al bell mig del nou retaule barroc. A finals de la passada centúria, la major part de les restes dels plafons foren transferides al Museu Episcopal de Vic. Uns quants trossos quedarien –potser per oblit– a Sant Joan.

Escena de l'Adoració dels Reis Mags,
admirablement treballada per Jou.
(foto R. Serrat)

El 1951 la restauració del cenobi era ja força definida: Arquitecte i mecenes començaven a pensar a obtenir de nou tan preciosa composició.

D'antuvi, calia recuperar la part que es guardava al museu vigatà. Un acord entre el seu director –el Dr. Eduard Junyent i el Sr. Espona– possibilità l'afer; la institució osonenca rebria, a canvi, peces molt valuoses de la seva col·lecció.

Els fragments que van venir de Vic contenien els sis profetes de la banda dreta, sis relleus, i dos triangles i mig dels que coronen l'obra. A Sant Joan es conservaven dos quadres i la meitat d'un tercer dels dels profetes, dos relleus una mica escantonats, alguns bocins d'altres punts i el pinacle, rematat en un manyoc de fulles.

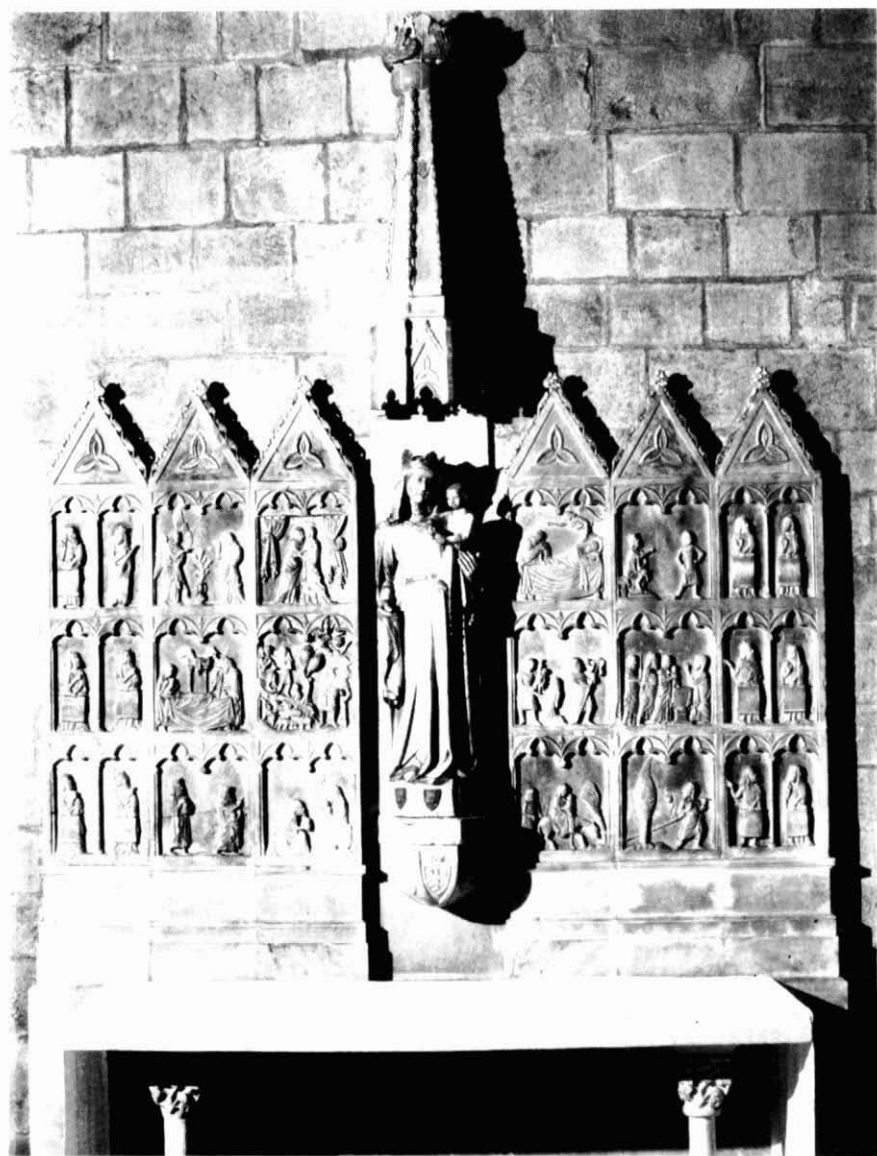
Una volta reunits els vestigis dispersos, quedava el dubte de l'adequat arranjament. Mercès a la perspicàcia de Duran i del Sr. Espona –guiats pel Dr. Junyent– es resolgué de forma perfecta la qüestió.

Ara s'imposava refer les escenes desaparegudes i recompondre tot el conjunt. I, qui millor que Jou per acomplir la important tasca?

Ell va acceptar l'encomanda, però demanà que es transportessin els dos plafons historiatos a Sitges per a poder-los estructurar al taller. La seva dedicació a l'Escola Massana li impedí de fer-ho a Sant Joan mateix, com era voluntat del Sr. Espona.

Hi treballaria per espai d'un any sencer (del març del 1952 al març de 1953). Sabedor de la responsabilitat que implicava tan singular missió, ho féu a consciència, totalment identificat amb l'esperit gòtic de l'obra. Parà molt de compte a salvar cada un dels fragments genuïns, encara que això li comportés entrebancs, i també vetllà d'escollir harmònicament els vetejats d'alabastre que calia afegir a l'antic. Jou va reconstituir, amb tenacitat i paciència, un relleu i mig dels de l'Epifania, l'Avís de Sant Josep i la Degollació dels Innocents. Precisament d'aquest últim n'aparegué –quan el retaule ja era situat– un tros de l'original, que ens demostra de forma palesa la intuïció i el gran talent de l'artista.

D'altra banda, conformà dos dels merlets, completaria un dels requadres dels profetes i componia els esquerdills perduts. L'ajustatge entre els elements dels blocs és tan exacte que no seria possible distingir-los si no fos que l'honestedat dels restauradors no hagués fet notar –a propòsit– uns tènues contrastos en el poliment. Hi ha detalls que semblen ben bé obra d'un escultor del segle catorzè. El retaule, que quedava instal·lat definitivament a la part de migdia del transepte: ressalta de forma esplèndida damunt l'austeritat del mur romànic.

El retaule gòtic de Santa Maria La Blanca.
(foto: M. Pares)

- Peces originals conservades a Sant Joan
- Fragments originals que des del segle passat eren a Vic
- Parts refetes del retaule
- Elements reconstruïts per Pere Jou

(dibuix: Francesc Fajula)

He de remerciar a l'escultor santjoaní Francesc Fajula la inestimable ajuda que em prestà, mitjançant la seva documentada tesina sobre els retaules gòtics de Sant Joan. Em cal agrair també a David Jou i Mirambent la seva decisiva aportació. I a Miquel Parés i Ramon Serrat la cessió de les fotografies.